

tal bárót kért fel keresztapának. A főrangú keresztapa »presztizse« Barnabás egész életét megnyomorította. A kis közgazgatási hivatalnok késő öregkoráig az előkelőség látszatát hajhászta; hurutos szemére monoklit csipetett, fácánokat vásárolt a gróf erdőmesterétől, és rendszeresen leitta magát. Ennek a kártékony fölfelé-törekvésnek egyik póza volt a »kutyaimádat« is; valamelyik barátja elhittette vele, hogy a dándogg »főúri« állat, s egy igazi úriember meg sem lehet nélküle. A grófi rokonság lélektani hatását, »lélekidomító« szerepét szemelláthatóan eltúlozta az író, a parvenüsködés, mint társadalmi jelenség, itt kissé torzult formában válik nevetségessé, de Csáth Géza éppen ezekben a túlzásokban élheti ki leginkább szatírizáló hajlamait, különleges, fanyar humorát.

A hideg, lázmentes stílus pedig csak fokozza a jelenetek eddig ismeretlen komikumát, leleplező erejét.

Többször is érdemes elolvasni azt a néhány sort, amelyben Barnabás úr és családja az újonnan vásárolt kutyával barátkozik: »A dogg a Hoppi! szólásokra még a füle botját se mozdította. Barnabásban megszületett a gondolat, hogy hátha más-kép kell a Hoppyt olvasni. Próbálgatta tehát. Mondott Hoppeit, Hoppeát, Hoppoit, Hoppeet. A kutya nem reagált egyikre sem. Nagybátyám szégyenkezett előttem és felesége előtt is, hát hamárossan behívatta az inast és megparancsolta neki, hogy nyissa ki a ketrec ajtaját. Mielőtt azonban ez megtörtént volna, székekre álltunk, hogy a kutya esetleges támadásai

ellen valamennyire legalább védve legyünk... Az inas kinyitotta az ajtót. Hoppi fölállt, ásított és kisétált a ketrecből, leült a szőnyegre és két ostoba szemével, két fehér kiálló fogával kibámúlt az ablakon. — Hoppi! — mondta nagybátyám reszkető hangon. — Hoppi! — mondta Janka néni affektált, nyafogó hangszólyal. — Hoppi! — kiáltottam én. — Gyere ide! — Bolondság, — mondta Barnabás, — a kutya csak németül ért. — Hoppi! Gyere ide! — kiáltottam újra keményen. Hoppi odajött hozzám és megállt a székelőtt. Lehajoltam és megsímogattam a fejét.«

Ha Csáth Géza novelláit olvassuk, nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy ezek az írások egy útkereső korszak irány és izlésváltságának termékei. Sokféle lehetőséggel kísérletezett, s bizonyára nem véletlen, hogy fejlődése második korszakában a társadalomábrázolás írói lehetőségeit próbálgatta. A morfium »kijózanító« hatásával magyarázni földi szemlélődését, realisabb problémalátását, — igaztalan és felületes szándék. A maga sajátos hangját ugyan később sem találta meg, torzóként ható életműve mégis nagy teljesítményekre ösztönző példa volt. Segített tisztázni a fogalmakat, megismerni az ösvényeket, amelyeket Móricz, Krúdy, Kosztolányi, meg a többiek utakká szélesítettek később.

S hogy ezen utak közül végülis a realizmusé vezetett legmesszebbre, azt a lelkes terepkutatóknak is köszönhetjük, akik a vakösvények sűrűjéből biztos jelzéseket adtak.

GALSAI PONGRÁC

Szeged új képzőművészete*

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége történelmi jelentőségű márciusi határozatának fénye megvilágított több olyan kártékony jobboldali jelenséget, melyek Szeged kulturális életének teljes kibontakozását gátolták. A szegedi irodalom aktuális kérdéseinek ilyen szempontból történő megvitatása után, helyi képzőművészetünk helyzetét és feladatait is megvizsgáltuk.

Kultúrforradalmunk nagyszerű helyi kibontakozása és ezen belül Szeged megújódott képzőművészetének eddigi fejlődése szoros kapcsolatban van azokkal a

hatalmas jelentőségű eredményekkel, melyeket városunk a felszabadulás óta ipari és mezőgazdasági vonatkozásban elért. Ami egy évtized előtt még rom volt, az újjáépült, sőt új alkotások egész sora valósult meg.

Szeged képzőművészetének felszabadulás utáni helyzetét vizsgálva, megállapíthatjuk, hogy helyi kulturális életünk gazdagításában képzőművészetünk jelentősen kivette a részét. Hazánk földjét még Hitler legényeinek csizmái tiporták, mikor 1944 decemberében megalakult Szegeden az írók, újságírók és művészek szabad szakszervezete. A megmozdulás a szabad szakszervezetbe tömörült kétkézi munká-

* Részletek a Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat szegedi klubjában 1955. augusztus 5-én tartott képzőművészeti anket beszámolójából.

sok kezdeményezésére történt. Új kultúránk első hírnökeként, három hónappal később, 1945. március 15-én, a szabad szakszervezet rendezésében Szegeden megnyílt, a »Demokratikus Magyarország Első Képzőművészeti Tárlat«-a, melynek nyitvatartási idejét a nagy érdeklődésre való tekintettel meg kellett hosszabbítani. A dolgozók igényére az évben még két kiállítást rendeztek helyi művészeink. Mindez azt bizonyítja, hogy a szép képeket és szobrokat szeretik és kívánják a tömegek és nem rajtuk múltott, hogy eddig eléggé nélkülözték.

Első képzőművészeti rendezvényeink az elindulást mutatták, magukon viselték a kezdeti próbálkozások esetlegességének számos jellemző vonását. Ez tűnik ki a Délmagyarország 1945. március 25-én megjelent cikkéből is, mely a legelső szabad tárlattal foglalkozik. »... a kiállítás anyagában sokféle stílus mutatkozik meg. Sok fiatalos, nyugtalan formakeresés. Megállapodott művészeti iránya alig egy-két festőnknek van. A képek között felbukkan egy-kettő, amely szakít a l'art pour l'art elvével és irányzatot visz bele a művészetbe.«

Az idézett cikknek e pár sora is jól tükrözi a két világháború közti polgári dekadencia széteső irányzataitól megfertőzött helyi képzőművészetünk felszabadulás utáni állapotát. Az első segítséget a szegedi képzőművészek is a szovjet képzőművésztől kapták. Művészeink a helyi sajtóban már 1946 nyarán olvashattak kiváló szovjet képzőművészek: Nalbandjan, Plasztov, Bogorodszkij, Verejszkij és Jakov munkáiról. De később (1949) is Finogenov előadását a szocialista-realizmusról. Nyedosivin írását: »Miért lett realista Fougeron festő?«, — és sok más olyan értékes cikket, melyek iránymutatók voltak új művészetünk kialakításában.

A Budapesten 1949-ben megrendezett Szovjet Festőművészeti Kiállítás — melyről annakidején filmvetítés volt városunkban — és az öt évvel ezelőtti, 1950 tavaszán Szegeden is bemutatott Szovjet Grafikai Kiállítás megmutatta azt az utat, melyen képzőművészeinknek haladniuk kell. Hogy a szegedi művészekre milyen alkotó módon hatott a szovjet képzőművészet nagyszerű eredményeinek megismerése, azt jól tükrözi az a Tisza partján álló szoboralkotás, mely nagy tanítónkat és vezérünket, Lenint és Sztálint ábrázolja. Ez a mű — melyet szovjet minta után Tápai Antal szegedi szobrászművész 1950-ben készített — kifejezi

Szeged dolgozó népének háláját és ragaszkodását a városunkat felszabadító Szovjetunió iránt.

A szovjet képzőművészet tanulságainak felhasználásával egyidejűleg helyi képzőművészetünk tisztázatlan kérdéseiben mindig nagy segítséget jelentett pártunk elvi irányítása. Mint valamennyi területen, Szeged képzőművészetének fejlődésében is döntő fontosságú volt a Központi Vezetőség 1953. júniusában hozott határozata, mely helyi képzőművészetünk hibáira is rávilágított. Ezt követően a hibák elleni harc jelentékeny eredményeként Szeged képzőművészetében — csakúgy, mint a város egész gazdasági és kulturális életében — biztató fellendülés indult meg.

Ilyennek mondható, hogy a helyi sajtó ezentúl sűrűn foglalkozik a képzőművészet klasszikusaival, valamint a magyar és a helyi mesterek művészetével, egy-egy megemlékező cikk keretében. Tárlataink is megsűrűsödnek nemcsak számban, de megtelnek tartalommal is. Figyelemreméltó kezdeményezés volt a Móra Ferenc-Múzeum új kiállítása: »A múlt és a jelen Szeged képzőművészetében« című, melyet a Textilművekben rendezett meg a múzeum, a saját anyagából és a szegedi élő festők alkotásainak bevonásával. Nem sokkal ezután nyílt meg városunkban, a »Korea a szabadságért« c. kiállítás, mely a győzelem felé haladó Korea új eredményeit tárta elénk képekben és szobrokban. Jelentős esemény volt, hogy a kétemeletes önálló Múzeumi Képtár is kitért a kapuit a dolgozók előtt. A magyar mesterek alkotásait és Szeged képzőművészetének százötven éves fejlődését bemutató képtár nagy segítséget jelentett és jelent művészeinknek a haladó hagyományok tanulmányozásában.

Az 1953. őszen Hódmezővásárhelyen megrendezésre került III. Megyei Képzőművészeti Kiállítás jelentőségében különösen megnövekedett, mert Bács-Kiskun megye művészeinek részvételével Délmagyarország festőinek, szobrászainak és grafikusainak egy esztendei odaadó munkájáról számolt be. A kiállítás eredményei — a meglévő hiányosságok mellett is — azt mutatták, hogy Délmagyarország képzőművészete egyre aktívabb tényezőjévé válik nemzeti képzőművészetünkben. Ez év utolsó képzőművészeti rendezvénye, az Első Országos Képzőművészeti Hét volt, mely célját betöltve, segített közelebb hozni képzőművészeinket a szocializmus építése időszerű kérdéseihöz, közelebb népünk győzelmes harcához.

A következő év, 1954 októberében megrendezett IV. Megyei Képzőművészeti Kiállítás jól tükrözte azt a fellendülést, mely 1953 júniusa óta nálunk is kibontakozott. Ezzel kapcsolatban figyelembe kell vennünk azt a fázis eltolódást, mely képzőművészeti fejlődés tekintetében Budapest és Szeged viszonylatában tapasztalható. Míg a fővárosban a tavaly megrendezett Nyári Tárlat és az V. Magyar Képzőművészeti Kiállítás a művészi öncélúság újabb tényeresi kísérleteiről tanúskodott, ugyanakkor nálunk a IV. Megyei Képzőművészeti Kiállítás a pártos, szocialista törekvések legintenzívebb jelentkezését mutatta. Helyi kulturális életünkben, így a szegedi képzőművészetben is valamivel később jelentkeztek a jobboldali elhajlás tünetei, mely nálunk az idei Tavasz Tárlat anyagában érződött leginkább.

Helyi képzőművészetünknek az utolsó két évben megtett fejlődése, az említett eredmények kihangsúlyozása ellenére sem mondható egyértelműnek. Az eredmények mellett mutatkoztak olyan jelenségek, melyek pártunk által leleplezett káros jobboldali nézetek eredőinek tekinthetők. Ilyen volt az is, hogy az általában pozitívnak mondott IV. Megyei Képzőművészeti Kiállítás anyagába bekerültek olyan munkák is, melyek súlyos formalista visszaesést mutattak. Kirívó példa volt Erdélyi Mihály — a szegedi Fonalmentő Vállalat vak munkásait ábrázoló — torzhatású képe. A kiállítást pedig egy olyan rosszlelkű ankét követte, mely a pártos, magasszínvonalú, nyílt elvi vita kibontakozása helyett, sekélyes, személyeskedő, durva anyagi és hiúsági kérdések posványába fulladt bele. Mindezek a hibák a Szövetségtől nem támogatott helyi zsűribizottság és az ankét elnökségének liberális, opportunista magatartására vezethetők vissza. Megállapíthatjuk, hogy a burzsoá kispolgári nézetek az utóbbi időben helyi képzőművészetünkben is mind nagyobb tért hódítottak s veszélyeztetve fejlődésünket, — előrehaladásunknak ma fő akadályozóivá váltak.

*

Szeged képzőművészetének fejlődését gátló hibák feltárásánál a közelmúltban városunkban megrendezett Tavasz Tárlat anyagának bírálatából indulunk ki, mert meggyőződésünk, hogy e kiállítás valamennyi negatívum tárháza.

A tárlat megtekintése során kellemetlen benyomással állapítottuk meg, hogy a kiállítás eszmei és művészi színvonala jóval

alatta marad eddig elért eredményeinknek. Sok olyan kép, főleg csendélet és táj-ábrázolás előtt kellett megállnunk, melyekből a *nyárszolgári* derű, kedélyes nyugalom édeskészen poshadt levegője áradt felénk. Ezek a konfliktusmentes, érzelgős »alkotások« nosztalgikus vonzódást mutattak a múlthoz, az állapotszerűséghez.

Mindezeket a párt- és népellenes jelenségeket ki kell irtanunk helyi képzőművészetünkéből.

A zsűrit kell elmarasztalnunk azért a pártszerűtlen liberalizmusért, hogy ajtókaput nyitott egy sereg kritikán aluli, hazug idealizmussal megfertőzött giccsnek.

A körülbelül hatvan képet bemutató Tavasz Tárlat fele anyagát a szegedi művészek munkái tették ki. Ebből húsz kép foglalkozott táj- és csendélet ábrázolással, hat különböző témájú tanulmánnyal és mindössze öt vette a mai életből tárgyát. Sajnos ezek is inkább tanulmány jellegű vázlatok, mintsem kész művek. Ide tartozik Jánoska Tivadar indokolatlanul sötétszürkékben tartott »Háztömbgyűlés«-e, melynek főalakja színpadias gesztussal deklamálón magyaráz valamit az egybegyűlteknek. Vinkler László laboratóriumi kísérletnek ható, Szőnyi utánérzést tükröző »Készülődés« c. munkája, vagy tájképi jellegű, mint Balázs Árpád »Tiszai halászok« c. szintanulmánya, mely a polgári novelláskötetek »békebeli« tiszai halászléjét sugallja. Rimóczi Géza »Előkészületek május 1-re« c. szép témájú képe, szenvedély nélküli, száraz leíró-munka lett. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy olyan igényű alkotás nem volt egy sem a kiállításon, mely a mai élet ábrázolását méltó módon megoldotta volna.

Helyi művészeinknek pártos önbírálat mellett mérlegre kell tenniük az eredményekkel és hiányosságokkal teljes eddig végzett munkájukat. Meg kell világosan határozniuk mi az, ami ebből a munkából jó és mi az, ami elvetendő. Ez az egyetlen módja a helyes úton való továbbhaladásnak. Úgy gondoljuk, hogy Vinkler László mostanában készült művei közül a Tavasz Tárlaton szereplő »Huszka bácsi« c. tanulmánya és az elmúlt őszi kiállításon látott: »A tápéi kisegyüttes, Szép Ilonát« tanulja« c. képei a legsikerültebbek. Az utóbbi művét, Tyihomirov szovjet művészettörténész, a festőnek küldött kedvező hangú levelében megdicsérte. Vinkler elvtársnak azt ajánljuk, mentesítse magát azoktól az önkéntesen vállalt többletmunkáktól, melyek ha tehetségét nem is, de erejét mindenképpen meghaladják. Munkásságában törekednie kell a nép nyelv-

nek megfelelő, tartalommal teljes egyszerűségre, a komplikálatlan, egészséges látásmódra. Művészetfilozófiai problémáktól fülföldt műtermének ablakait tárja ki jobban a Tisza felől beáramló friss levegő és a felszabadultan behangzó gyermeki kacagás számára.

Balázs Árpád a legtöbbit grafikáiban, illusztrációiban alkotta eddig. Szerintünk ez a terület volna az, amelyen továbbra is haladnia kell. Balázs elvtárs arra törekedik, hogy rajzai az élet minden jelensége után érdeklődő riporter, élményt tükröző hazai tudósításai legyenek, s ne pedig egy elmúlt világ álromantikus idilljeit ábrázolják.

Jánoska Tivadar szintén a tavalyi megyei kiállításon mutatta be értékekben eddig legfigyelemre méltóbb művét: »József Attila felolvassa verseit a munkások között« c. képét. Érdekes az az ellentét, melyet a festő kompozíciós alkotásai és tájábrázolásai között láthatunk. Az előbbiek túlfűtöttek drámaiak, az utóbbiak kissé hűvösen ható lírai művek. Szerintünk Jánoska elvtársnak jobban bele kellene hatolnia az ábrázolás lényegébe, a felületről a tartalmat őrző mélységbe. Ennek érdekében egy-egy alkotás teljes kiértékelésére több időt és energiát kell fordítania. Ez persze vonatkozik valamennyi művésziünkre. Meggyőződésünk, hogy helyi képzőművészeink általában túl sokat markolnak és sajnos keveset fognak meg a mai életből. Munkáik még nem a hosszú évtizedekre, hanem csak a soronlévő kiállításokra készülnek.

A Tavasz Tárlat gyenge eredményeinek oka az is — mondják művészeink —, hogy az idén — a tavalyival szemben — a meggyétől, illetve a várostól nem kaptak megbízást. Kivéve Tápai Antal, aki a Szegedi Nemzeti Színház homlokzatára kerülő nagyméretű Erkel Ferenc és Katona József szobrainak, valamint a most épülő szegedi új bérház kapui fölé helyezendő öt domborműnek a kivitelezésére állami megbízást kapott. A megbízások elmaradását súlyosbította még az is, hogy az üzemekkel kötött szocialista szerződések is elmaradtak ez évben.

E kérdés felvetésével korántsem akarjuk azt a látszatot kelteni, hogy képzőművészeinket csak anyagi problémák foglalkoztatják. Nem. Bár sajnos az utóbbi időben a művészeti erkölcs lazulása, a kispolgári anyagias szellem eluralkodása nálunk sem volt elszigetelt jelenség. Gondoljunk csak a helyi alkotóközösség nem régen beszüntetett képületére, mely kiszűrített »alkotások« és »fémjelzett«

giccsek eladásra szánt gyűjtőhelye volt. Ennek egyik okát a könnyű pénzszerzési lehetőség mellett valóban a megbízások hiányában látjuk. S ha már a giccseknél tartunk, meg kell említenünk, hogy a fővárosi ügynökök még ma is jelentős összegeket csinálnak ki a »jóhiszemű vidékiek« zsebéből. De a helyi Bizományi Áruházban is sok esetben a giccs, mint »áru« szerepel. A Népművelési Osztály a Munkacsoporttal karöltve gyakoroljon ellenőrzést a Bizományi Áruház képanyaga fölött és éberrel figyelve leplezze le az illegálisan működő képügynökök bűnös üzleimét.

Tisztában vagyunk azzal, hogy legöntudatosabb helyi művészeink célkitűzésének homlokterében elsősorban nem az anyagi, hanem a komoly elvi, alkotásbeli kérdések állanak. Annál is inkább, mert művészeink nagyrésztének megélhetése más vonalon — rajztanári, képzőművész-kör-vezetői vagy egyéb elfoglaltság révén — biztosítva van. Ettől függetlenül — és itt főleg csak a művészetükből élő festőkre és szobrászokra gondolunk, — az anyagi problémák megoldását rendkívül fontosnak tartjuk, mert ez biztosítja a folyamatos alkotómunka lehetőségét. A megyei tanács ez évben is mintegy 30 ezer forint értékben szándékozik vásárolni a helyi művészekről és az üzemekkel, intézményekkel, kötetendő szocialista szerződések ügyében is segítséget kíván képzőművészeinknek nyújtani.

Itt kell kitérnünk arra, hogy Sebestyén Endre építész-mérnök részéről már több ízben elhangzott az a megszívleendő javaslat, hogy a szegedi építőművészek és helyi képzőművészeink között szoros kapcsolatot kellene teremteni. Sajnos, ez irányban még a kezdő lépések sem történtek meg. Pedig a Szegedi Tervező Iroda nem egy esetben komoly anyagi és erkölcsi haszonnal járó feladattal tudná megbízni művészeinket.

Szükségesnek tartjuk annak az akciónak a támogatását is, mely a Képzőművészeti Alap anyagi támogatására épülve most van kialakulóban; azt, hogy a Szegedi Egyetem kiváló tanerőinek, Kossuth-díjas tudósainak arcképét helyi művészeink megfesthessék. Ezzel nagyot lendítenénk az eddig elhanyagolt, de igen fontos műfaj, a portréfestészet kibontakozásában. Amint hallottuk, példamutató kezdeményezés történt a miskolci üzemek részéről. Városuk művészei legkiválóbb alkotásainak megjutalmazására díjakat tűztek ki. Ezzel nagyban hozzájárultak annak a ténynek a konkretizálásához, hogy

a dolgozók szeretik és segítik a róluk szóló új művészetünket.

Nagy jelentősége volna nálunk annak, ha a Városi Tanács segítene abban, hogy Nyilasy Sándor volt tápéi háza felhasználásával helyi művésztelep létesüljön. Ez az igény már a felszabadulás első éveiben is felvetődött, melyről az akkori újság bőven írt, de aztán újra elaludt ez a fontos javaslat. Pedig helyi képzőművészetünk és a fővárosi művészek alkotó kapcsolatának megteremtéséhez nagyban hozzájárulna, ha létrehoznánk a tiszaparti művésztelepet. De lendületet adna képzőművészeti életünknek az is, ha a város *Nyilasy Sándor*-díjat alapítana, mellyel a helyi haladó hagyományok helyes felhasználása révén a Tiszatáj jellegzetes arculatának ábrázolására serkentené művészeinket.

Művészeink azt mondják, hogy tisztában vannak a szocialista képzőművészet társadalmi szerepével, magasrendű nevelő feladataival, de azt is tudják, hogy ez a cél csak a társadalom megnyilatkozó igényeire adott válaszként érhető el. Kell az üzemek, az intézmények kezdeményezése is, feladatokon nő meg az ember, de feladatokon nő meg a művész alkotóereje is. A jelenlegi helyzet valóban az, hogy megbízások híján művészeink többnyire kisebbségnyű tematikával próbálkoznak arra számítva, hogy a magánosok vásárlását szolgáló most létesült szegedi Képcsarnok igényeit elégítsék ki. Nem kétséges, hogy fontos feladat ez is, de az is bizonyos, hogy magas eszmeiséggel telített, a szocialista közösség igényeit kielégítő, nagyobb lélegzetű alkotások nevelőereje sem nélkülözhető.

Ezzel kapcsolatban kell megjegyeznünk, hogy képzőművészetünknek sokkal nagyobb szerepet kell juttatnunk népünk nevelésében, mint az utóbbi időben. Jó szolgálatot tett ennek tudatosítása érdekében az 1953 decemberében megrendezett Képzőművészeti Hét. Hiányoljuk, hogy a Szövetség tavaly csak Budapesten tartott és vidéken — bár ígérte, de — nem rendezett képzőművészeti hetet. Pedig a Szegeden megrendezett képzőművészeti hét felvilágosító munkájának tudható be, hogy művészeink tavaly az állami és megyei megbízások mellett az üzemekkel is kötöttek szocialista szerződést. Hasznos volna tovább folytatni azt a kezdeményezést, hogy a párt, a népművelési osztály, a sajtó és az üzemek képviselői közös műteremlátogatásokat tennének művészeinknél.

A dolgozók és a művészek közti kapcsolat lazulásának és a Tavaszi Tárlaton szereplő művek mai életre vonatkozó pártos mondanivalói hiányának okát művészeink politikai, eszmei, világnézeti fejlődésük elmaradottságában is kereshetjük. A munkacsoport a Szövetséghez hasonlóan az elmúlt időben nem rendezett elvi vitákat, pedig művészeink ez iránt való érdeklődése nem mondható teljesen közömbösnek. Hibásak ebben az MSZT és a TTIT helyi képzőművészeti szakosztályai is, mert szintén semmit vagy alig tettek valamit annak érdekében, hogy tagjaik, a szocialista-realista művészetelmélet kérdéseivel foglalkozhassanak. Persze, mint minden dolog, ez is két oldalú. Művészeink egyrésze még most sem híve a tervszerű művészetelméleti, művésztörténeti kérdések tanulmányozásának, így nem is igényelték aktívan e rendezvények megtartását, sőt a Szabadegyetemen rendszeresen folyó művésztörténeti előadásokat sem látogatták legtöbben. De meg vagyunk győződve, hogy a Szabad Művészet és az MSZT Képző- és Iparművészeti Tudósító számai sem jutottak el minden művész kezébe. Mindezek a hibák elősegítették, hogy festőink és szobrászaink politikai, eszmei, világnézeti fejlődésében pangás álljon be és ennek nyomán elterjedjenek helyi képzőművészetünkben is a Tavaszi Tárlatot jellemző jobboldali kispolgári nézetek fejlődésüket gátló elemei.

Amint említettük, a Tavaszi Tárlat anyaga főleg tájképekből állt. Sajnos, ezek sem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. Megtekintésük során távolról sem láttuk tükrözni bennük a Tiszatáj jellegzetes, átalakulóban lévő arculatát. Sok volt közöttük a kisszerű, érdektelen munka. Erőteljességben és szenvedélyben nem volt ugyan hiány Dorogi Imre itt kiállított tiszaparti képeinél, azonban a vásznain uralkodó tintás- és rozsdaszínű foltok kellemetlenül hatottak. Biztosabb szerkezetű, választékosabb felépítést és a részletek tartalmat kifejező gazdagabb kidolgozását kérjük a művésztől. Dorogi Imrét az egyik legszege-dibb festőnek tartjuk és ez sokra kötelezi őt. A vidéki művészek budapesti kiállításán szépen szereplő »Ács György tápéi érdemes népművész és felesége« c. ket-tőportréja a felszabadulás utáni legjobb munkája. De tőle még ennél is többet várunk. Szeresse és ábrázolja továbbra is a Tiszát, a helyi tájat és annak dolgozó-népét. Őrizze meg temperamentumából fakadó szenvedélyét és erőteljességét, de-

emellett mindig maradjon ura ecsetjének. Igyekezék a szín viszonylatát képein megfelelően érvényesíteni és a tetszetőségtől mielőbb elszakadva a vázlataiban már jelentkező, igazságot tartalmazó realista ábrázolásmódot megragadnia.

Erdélyi Mihály képeivel is szeretnénk röviden foglalkozni. Nála tartja még legszívósabban magát a formalista örökség. Szönyegszerű, tompá szürkékkel vagy zöldekkel festett melankolikus hatású tájai eseménytelenül, az új idők új szelétől nem érintve alusszák csöndes álmukat. Erdélyi Mihály jószándékában nem kételkedünk, tudjuk szereti a hivatását. Azonban egyszer be kell látnia, hogy nem »csak rossz« van abban, amit mi tőle a realista ábrázolásmód elsajátítása terén kérünk. Ezen belül nincs szándékunkban korlátozni festészetének teljes kibontakozását, sőt segítjük ebben. Tőle rendkívül hangulatos tájábrázolásokat várunk, de olyanokat, amelyek a mai nyelvünkön a mi világunkat tükrözik.

A többi érdemes szegedi festő is, mint: az idős, de jó erőben lévő Vlasics Károly és Vágás Mátyás, a határozott fejlődést mutató Szőke Győző és Major Jenő, az erőteljes munkástípusokat ábrázoló Tápai Lajos és Tóth Gyula, a grafikai hajlandóságú Kopasz Márta és Kovács Margit, a finom hatású akvarelleket festő Rimanóczi Géza, Szekfi János és Sz. Aino Hakulinen legfőbb feladata az új élet ábrázolása és az eszmei mondanivalóért való harc legyen. A közelmúltban még egy sem, ma már — a Tanács által adományozott — két kollektív műterem is rendelkezésre áll nagyobbigényű feladatok megoldására, művészeink szakmai továbbképzésére. Helyi haladó hagyományaink arra figyelmeztetnek bennünket, hogy a Tisza partján a mostaninál nagyvonalúbb, jellegzetesebb, a szülőföld szeretetére és a nép iránti hűségre buzdító festészetnek kell kibontakoznia.

Szeged képzőművészete sajnos nem a legjobban áll a fiatalok, a művészeti utánpótlás kérdésében. A Tavaszai Tárlat katalógusában találkoztunk ugyan két fiatal művészünk, Hemmert János és Pintér József nevével, azonban csak az utóbbi-tól láttunk egy kisebb tájképet. Fiataljainknak sokkal aktívabbnak, harcossabb szelleműnek kell lenniök; »... az ifjúság feladata, hogy előrevigye a művészetet, abban a hitben fogjon hozzá az alkotói munkához, hogy a folyton változó, alakuló, kiteljesülő életben ő jobban tud kiigazodni, mint az előtte járó generáció, hiszen ő már beleszületett ebbe« — hang-

zott el a képzőművészek budapesti közgyűlésén. Fiatal művészeinknek még sokat kell tanulniok, de reményekre jogosító munkáikkal megérdemlik a tapasztaltabb művészek támogatását, fejlődésük útjának szakmai tanácsokkal történő egyengetését. Fontos feladata van a helyi művészeti utánpótlás kérdésében az új otthont kapott Képzőművészeti Körnek, ahol jelenleg is több tehetséges művészjelölt tűnt fel. Hasonló a feladata a Vasutas Szabadiskolának is. A Kör- és a Szabadiskola vezetőinek Vlasics Károly és Szőke Győző elvtársainknak figyelmét felhívjuk a művészeti utánpótlás kutatásának és nevelésének fontosságára. Örömmel vesszük a Népművelési Osztálynak azt a szándékát, hogy a helyi képzőművészeti köröket képzőművészeti szakiskolává kívánja fejleszteni.

A fiatalok mellett a munkacsoportnak gondolnia kell az »öregek«-re is. Nem engedhető meg, hogy felelőtlen zsüri-ítéletek miatt olyan művészeti múlttal rendelkező kvalitásos helyi festők, mint Dinnyés Ferenc és Tóbiás György kedvüket veszítve hosszú esztendőkön át »hallgassanak«. Hibásak vagyunk, hogy nem becsüljük meg azokat az értékes művészeinket, akik helyi képzőművészetünk gazdagításához nagyban hozzájárultak. Dinnyés Ferencnek jövőre, 75. születési évfordulója alkalmából gyűjteményes kiállítást kell rendezni, ezzel is megadva az iránta való tiszteletet. Tóbiás Györgyöt pedig a munkacsoportnak meg kell győznie, hogy művészetére feltétlenül számítunk.

Helyi képzőművészetünkben jelentkező hibák nagyrészen a munkacsoport belső életében, működésében fejlődtek ki. Szeged és Hódmezővásárhely áldatlan rivalizációja a munkacsoporton belül mind jobban elmergesedett az utóbbi időben. A nyílt elvi viták helyét anyagi és érvényesülési törekvések váltották fel. A Szövetségben mutatkozó elvi és szervezeti lazaságok hatványozottan mutatkoztak meg a Csongrád megyei munkacsoport működésében.

Szeretnék pár szót szólni arról a munkáról is, melyet én, mint műkritikus eddig végeztem. Első sorban azt jelentem ki, hogy mindazokért a hibákért, melyekről eddig szó volt, s melyek helyi képzőművészetünk tehertereleit jelentik, nem kevésbé vagyok felelős, mint akármelyik szegedi képzőművész barátom, sőt. Hibáim gyökerei egy tőrlől fakadnak a művészekével. A szocializmus művészetelméletének elsajátításában nekem is még

sok tennivalóm van. De úgyszintén a helyi haladó hagyományok feltárásának s helyes értékelésének kérdésében is. Kritikáim jószándékuk ellenére sem voltak mindig építő jellegűek, sokszor a frissen tanult elméleti igazságokat én is, mint a többi fiatal kritikus, sematikus módon alkalmaztam az általam megbírált művekre.

Szeged képzőművészetének helyzetét és feladatait vizsgálva befejezésként fontos pár szót szólnunk a vidék és a főváros képzőművészeti viszonyának kérdéseiről is. A vidéki képzőművészek helyzetéről, az 1953 őszen Budapesten megtartott megyei képzőművészeti munkacsoportok országos értekezletén esett a legtöbb szó. Itt összegezték az összes vidéki panaszokat. Többek között: a Szövetség és a vidéki munkacsoportok nem kielégítő kapcsolatát, a vidéken élő rajztanár-művészek súlyos iskolai elfoglaltságát, a fővárosi művészeti élettől való elszigeteltségüket, a komoly állami megbízások hiányát stb. Mindezeket a problémákat, a vidék képzőművészetének sajátos feladatát, fejlődését, nemzeti képzőművészetünkben betöltendő szerepét jól tükrözte a vidéken élő képzőművészek tavaly megrendezett nagyjelentőségű budapesti kiállítása is, mely kétségtelenül az első döntő lépésnek tekinthető azon az úton, mely a főváros és a vidék művészeit összeköti.

A vidéki művészek helyzetét tekintve, a sokszor elhangzott panaszokon még valóban nem sokat segített a Szövetség; azonban valljuk be, hogy a vidéki művészek — így helyi művészeink — sem tettek meg mindent annak érdekében, hogy

tartózkodási helyüknek, talán éppen szülővárosuknak, a lebecsült vidéknek sajátos értékeit felfedezzék. Mert, hogy vidéken is történik valami, s különösen a felszabadulás óta történik, azt egyetlen vidéki művész sem tagadhatja.

Gondoljunk csak saját városunk, Szeged felszabadulás óta megtett fejlődésére...

Kell-e több, mint festő esetjére, szobrász vésőjére való, városunk mai boldog, építő életét és a szegedi dolgozók szorgalmát dicsérő téma? Túlságosan sok és tömény az, ami velünk itt vidéken történik, csak úgy Szegeden, mint Pécsen, Miskolcon vagy Debrecenben. Csak bátran ki kell nyitni a szemünket, hogy meglássuk az újat, a születőt, azt hogy ezernyi harsogó színnel tarkállik az élet. Kevesebb siránkozást vidéken élő képzőművész elvtársak, s több elmélyülést, pártos alkotó munkát. Mert ezt várják a dolgozók.

Helyi művészeink (Nyilasy Sándor, Károlyi Lajos és Parobek Alajos) legjobb örökségének felhasználásával mutassák meg Budapestnek és az egész országnak, mivé fejlődött pártunk vezetésével tíz év alatt Móra Ferenc, Juhász Gyula és József Attila városa, a Tisza partján fekvő, újjászülető Szeged. *Teremtsék meg a Tiszatáj új arculatát tükröző jellegzetes helyi képzőművészetünket, mellyel nagyban hozzájárulnak a felszabadulás utáni megújhódott magyar képzőművészet nemzeti jellegének teljes kibontakozásához. Ennél szebb feladatot szegedi művész számára nem tudunk elképzelni.*

SZELESI ZOLTÁN